

Рефлексивна функція орієнтує майбутніх офіцерів-прикордонників на конструктивний діалог, розуміння того, що жінки і чоловіки в рівній мірі відповідальні за налагодження комфортної комунікативної взаємодії і уникнення конфліктів та непорозумінь.

Отже, комунікативно-гендерна компетентність майбутніх офіцерів-прикордонників є однією із базисних складових їх професійної підготовки та характеризується здатністю особистості до виявлення та врахування психофізіологічних та соціокультурних особливостей підлеглих в організації успішної гендерної взаємодії, з метою недопущення та мінімізації ситуацій гендерної нерівності та дискримінації.

Список використаних джерел

1. Луценко О. А. Гендерна культура – процес формування цінностей і нового типу свідомості. *Гендерні стратегії сталого розвитку України* / за наук. ред. Л. С. Лобанової. К. : Фенікс, 2004. С. 113–124.

2. Клецина И. С. От психологии пола – к гендерным исследованиям в психологии. *Вопросы психологии*. 2003. № 1. С. 61–78.

3. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. М. : Издат. центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. 42 с.

4. Мунтян І.С. Гендерний підхід у професійній підготовці студентів вищих педагогічних закладів: Автореф. дис....канд. пед. наук: 13.00.04. Одеса, 2004. 19 с.

Боброва Юлія Юрївна,

суддя Біловодського районного суду
Луганської області, доцентка кафедри
правового забезпечення Військового інституту
Київського національного університету імені
Тараса Шевченка, докторка юридичних наук;

Бобров Юрій Олександрович,

суддя Івано-Франківського окружного
адміністративного суду, начальник Управління
правового забезпечення Генерального штабу
Збройних Сил України – начальник юридичної
служби Збройних Сил України, кандидат
юридичних наук

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

Протягом років становлення та розвитку Збройних Сил України, починаючи з 1991 року, кількість жінок в українському війську постійно зростала. Так, у 2013 році у Збройних Силах України проходили військову службу та працювали на цивільних посадах 49 926 жінок; у 2014 році – 41 112; у 2015 році – 49 867;

у 2016 році – 52 425; у 2017 році – 56 103; у 2018 році – 55 805; у 2019 році – 57 901; у 2020 році – 56 726.

У 2013 році в Збройних Силах України проходили військову службу 16 557 жінок, з них: (1 633 – на посадах офіцерського складу, 14 554 – рядового, сержантського і старшинського складу, 370 – курсантів); у 2014 році – 14 319 жінок (1 582 – на посадах офіцерського складу, 12 388 – рядового, сержантського і старшинського складу, 349 – курсантів); у 2015 році – 17 044 жінки (2 204 – на посадах офіцерського складу, 14 351 – рядового, сержантського і старшинського складу, 489 – курсантів); у 2016 році – 20 123 жінки (2 553 – на посадах офіцерського складу, 17 033 – рядового, сержантського і старшинського складу, 537 – курсантів); у 2017 році – 24 897 жінок (3 068 – на посадах офіцерського складу, 21 019 – рядового, сержантського і старшинського складу, 810 – курсантів); у 2018 році – 26 617 жінок (3 574 – на посадах офіцерського складу, 22 129 – рядового, сержантського і старшинського складу, 914 – курсантів); у 2019 році 28 683 жінки (4 024 – на посадах офіцерського складу, 23 608 – рядового, сержантського і старшинського складу, 1 051 – курсантів) та у 2020 році – 31 757 жінок (4 810 – на посадах офіцерського складу, 25 785 – рядового, сержантського і старшинського складу, 1 162 – курсантів) [1].

За даними Головного управління персоналу (J1) Генерального штабу Збройних Сил України станом на 1 січня 2021 року у Міністерстві оборони України та Збройних Силах України у відпустці по догляду за дитиною перебувають 1 373 військовослужбовців, з них: 190 – офіцерів, 160 – сержантів, 354 – солдат, 669 – працівників [1].

У Сухопутних військах станом на 1 січня 2021 року перебувають у декретній відпустці 122 офіцери, 170 сержантів, 633 солдат та 455 працівників, а всього – 1 301 військовослужбовець. У Повітряних Силах 562 військовослужбовці знаходяться у відпустці по догляду за дитиною, з них: 69 офіцерів, 52 сержантів, 369 солдат, 72 працівники. Аналогічно, у Військово-Морських Силах – 146 військовослужбовців, з них 15 офіцерів, 19 сержантів, 81 солдат та 31 працівник [1].

При цьому, посадові обов'язки військовослужбовців, котрі перебувають у відпустках по догляду за дитиною виконують інші. Відповідно до Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» [2] та Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України, яке затверджене Указом Президента України від 10 грудня 2008 року № 1153/2008 [3] таких військовослужбовців призначають на посади «поза штатом» військових частин. Разом з тим, вони входять до загальної чисельності ЗС України, установленій постановою Верховної Ради України від 5 березня 2015 року № 235-VIII. Такий стан речей негативно впливає на боездатність військових формувань за показником «укомплектованість персоналом» та дотримання гендерної рівності в армійських колективах. Оскільки, при цьому, саме поняття «гендеру» спотворюється та зводиться до встановлення пільг для однієї статі за рахунок іншої.

Відповідно до вимог статті 176 Кодексу законів про працю України не допускається залучення до робіт у нічний час, надурочних робіт і робіт у вихідні дні і направлення у відрядження вагітних жінок і жінок, що мають дітей віком до трьох років. А жінки, що мають дітей віком від трьох до чотирнадцяти років або дітей з інвалідністю відповідно до статті 177 Кодексу та пункту 145 Положення не можуть залучатись до надурочних робіт або направлятись у відрядження без їх згоди. Аналогічні норми містять названі законодавчі акти й стосовно залучення військовослужбовців-жінок до несення служби в добовому наряді та виконання обов'язків з бойового чергування. Так, згідно статті 269 Статуту внутрішньої служби ЗС України військовослужбовці до складу добового наряду призначаються з додержанням законодавства з питань охорони материнства та дитинства. При цьому, законодавець не передбачив аналогічних пільг для військовослужбовців-чоловіків.

Разом з тим, військовослужбовці-жінки активно роблять кар'єру у сучасному українському війську. Так, станом на 26 лютого 2021 року на командних посадах командира взводу перебуває 3 жінки у військовому званні майор, 2 капітани, 18 старших лейтенантів, 36 лейтенанти, 50 молодших лейтенантів, а всього 109 – військовослужбовців. Жінки обіймають посаду командира роти (батареї): 2 у званні майор, 6 старших лейтенантів, 4 лейтенанти, всього – 12 осіб. На посаді начальника відділення (групи, служби) жінки несуть службу у кількості: 24 полковники, 70 підполковники, 121 майор, 116 капітанів, 205 старший лейтенантів, 119 лейтенантів, 59 молодший лейтенантів, всього 714 військовослужбовців. Начальниками відділу є 20 полковників жінок, 27 підполковників жінок, 11 майорів жінок, 10 капітанів жінок, 5 старших лейтенантів жінок, 1 лейтенант жінка, 1 молодший лейтенант жінка, а всього – 75 осіб. На посаді заступника начальника управління перебуває 10 військовослужбовців-жінок, серед яких: 8 полковниць, 1 підполковниця, 1 старший лейтенант. Начальником управління є 5 жінок військовослужбовців: 2 полковниці, 1 підполковниця, 1 майор та 1 капітан [1].

У 2014 році 101 жінці-військовослужбовцю надано статус учасника бойових дій, у 2015 році – 1 669 жінкам, у 2016 році – 2 650 жінкам, у 2017 – 2 483 жінкам, у 2018 році – 2 701, у 2019 році – 2 293 жінкам та у 2020 році – 1 662 жінкам. Кількість жінок-військовослужбовців, які брали участь у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки у 2013–2020 роках склала у 2013 році – 2, у 2014 році – 1, у 2015 році – 1, у 2016 році – 1, у 2017 році – 2, у 2018 році – 2, у 2019 році – 3, у 2020 році – 6 [1].

У 2014 році 69 жінок-військовослужбовців отримали державні нагороди; відзнаки Міністерства оборони України 6 осіб; почесні нагрудні знаки Головнокомандувача ЗС України – 61. У 2015 році кількість державних нагород для жінок-військовослужбовців зросла до 194; відзнак Міністерства оборони України – 47 осіб; почесних нагрудних знаків Головнокомандувача ЗС України – 117. У 2016 році

622 жінок-військовослужбовців удостоєні державних нагород; відзнак Міністерства оборони України – 75 осіб; почесних нагрудних знаків Головнокомандувача ЗС України – 519. У 2017 році – 516 державних нагород; відзнак Міністерства оборони України – 364 осіб; почесних нагрудних знаків Головнокомандувача ЗС України – 113. У 2018 році – 1 020 державних нагород; відзнак Міністерства оборони України – 458 осіб; почесних нагрудних знаків Головнокомандувача ЗС України – 513. Відповідно у 2019 році 1 039 жінок-військовослужбовців отримали державні нагороди; відзнаки Міністерства оборони України – 448 осіб; почесних нагрудних знаків Головнокомандувача ЗС України – 545. У 2020 році – 1 379 державних нагород; відзнак Міністерства оборони України – 589 осіб; почесних нагрудних знаків Головнокомандувача ЗС України – 760 осіб [1].

Таким чином, жінки відіграють значну роль у сучасному українському війську. Спостерігається стійка тенденція до суттєвого збільшення кількості жінок на командних посадах, тих, котрі приймали участь у бойових діях на сході України в АТО (операції Об'єднаних сил). Зростає кількість жінок, яким присвоєні військові звання старших офіцерів. Однак, задля забезпечення та реалізації гендерної рівності у ЗС України законодавець все ж повинен удосконалити механізм врахування особливостей соціальної статі під час проходження військової служби.

Список використаних джерел

1. Статистичні дані Головного управління персоналу (J1) Генерального штабу Збройних Сил України.
2. Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text>.
3. Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України, затверджене Указом Президента України від 10 грудня 2008 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1153/2008#Text>.

Ботнаренко Ірина Анатоліївна,
старша наукова співробітниця наукової
лабораторії з проблем протидії злочинності
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх
справ, кандидатка юридичних наук

ЕКОНОМІЧНЕ НАСИЛЬСТВО ЯК ФОРМА ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

В Україні економічне насильство довго не розглядалось як насильство взагалі, а тому не обговорювалося і не досліджувалося (ні з позицій оцінки наслідків, ні з позицій запобігання і протидії). Та й наразі при озвучуванні проблеми домашнього насильства, замість отримання підтримки, співчуття та розуміння ситуації, потерпілі часто чують: «Це їхня особиста справа». Ситуацію ускладнює ще й те, що